

ДО ПРОБЛЕМИ КІБЕРЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ (КІБЕРШАХРАЙСТВО)

Ключові слова: кіберзлочин, кібершахрайство, комп'ютерна мережа

Keywords: cybercrime, cyber fraud, computer network

Анотація: Розглянуто деякі проблеми, пов'язані із кіберзлочинністю в Україні. Охарактеризовано деяких осіб, що вчиняють корисливі кіберзлочини.

Abstract: The examines the some problems of cybercrime related in Ukraine. Characterized some persons which make selfish cybercrimes.

Уже майже півстоліття ведуться дискусії із питань запобігання кіберзлочинності й здійснення кримінального правосуддя. Ці питання займають передове місце в порядку денному роботи Конгресу Організації Об'єднаних Націй і свідчать про незмінну актуальність та серйозність зазначеної проблеми, яку вирішити до цього часу не вдалося. Частково це відбувається внаслідок постійного розвитку техніки, разом з яким змінюються й способи вчинення кіберзлочинів проти власності [1, с. 221].

На сьогодні позитивний прогрес та перехід сучасного суспільства до такої стадії його розвитку як «інформаційного» обумовив підвищення цінності передачі та використання інформації через мережу інтернет. Так, інформаційно-комунікаційні технології розвиваються дуже швидкими темпами, зокрема розвиток мережі Інтернет, значно вплинув на збільшення способів злочинних посягань на власність. Слід звернути увагу, що прогрес злочинного світу завжди історично і логічно передувє виникненню потреб у врегулюванні поведінки людей в тому чи іншому напрямі. Натомість коли потреби виявляються, вони мають оформлюватися як норма права і, в разі усвідомлення і офіційного визнання державно-організованим суспільством, ставати кримінальним законом.

Ця тема, безперечно, є актуальною у зв'язку з тим, що сьогодні роль власності змінюється; особливу роль набуває так звана інформаційна власність. Це пов'язано з тим, що світова спільнота вступила в нову епоху – епоху інформаційного суспільства, в якій життєдіяльність людства певною мірою залежить від телекомунікаційних технологій, які використовуються практично у всіх сферах діяльності людини (освіта, фінанси, торгівля, наука, тощо).

Розвиток інформаційного простору є причиною необхідності активізації зусиль суспільства щодо його захисту від злочинних посягань, сукупність яких вже має свою власну, відому у всьому світі назву – кіберзлочинність, яка набула широкого поширення і в сучасних умовах та становить одну з найбільш небезпечних загроз для українського суспільства. Швидкий розвиток глобальних комп'ютерних мереж створив умови, які полегшують вчинення кіберзлочинів проти власності та утворюють нові склади злочинів. Відтак, злочинці все частіше використовують нові способи зараження комп'ютерів шкідливими програмами, які дозволяють отримувати злочинний прибуток. Якравим прикладом може слугувати вірус Petya.A, що вразив комп'ютерні мережі українських компаній та організацій 27 червня 2017 р. Серед жертв вірусу Petya.A були банківські системи (близько 30 банків), підприємства інфраструктури (80% підприємств, підпорядкованих Міністерству інфраструктури), відомі ЗМІ, автозаправки, мобільні оператори тощо. Вірус зашифрував дані на комп'ютері, за розшифровку яких власники вимагали переведення певної суми коштів на «біткоїнт» гаманець.

Так, відповідно до статистичних даних Генеральної прокуратури України, було обліковано у 2016 р. – 1018, а упродовж січня-квітня 2017 р. – 705 злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) та комп'ютерних мереж. Показники незареєстрованої (латентної) кіберзлочинності в рази перевищує зареєстровані, тому що більшість людей вважають

правоохоронні органи безсилими у цій сфері. На мою думку, близько 80% інтернет-користувачів хоча б раз стикалися з шахрайством у мережі, і ці показники щорічно збільшуються.

Сьогодні за допомогою використання шкідливих комп'ютерних програм і програмно-технічних засобів, підключених до комп'ютерної мережі, можуть вчинятися більшість злочинів проти власності, передбачених розділом VI Особливої частини КК України. Від того, що злочини проти власності вчиняються шляхом використання електронно-обчислювальної техніки та сучасних інформаційно-комунікативних технологій, вони не змінюють об'єкт свого посягання, у цьому випадку відбувається приєднання додаткового об'єкту, що збільшує та якісно змінює суспільну небезпеку від злочину. У зв'язку з цим сучасна система норм, яка відображає злочини проти власності, потребує вдосконалення, оскільки вона не повною мірою враховує сучасні кіберзагрози.

Злочини проти власності, які вчиняються за допомогою інформаційно-комунікативних технологій (кіберзлочини проти власності), характеризуються вагомою ознакою, як вчинення злочину щодо невизначеного кола потерпілих. Це породжує те, що практично неможливо точно встановити розмір завданої шкоди, а в деяких випадках цей розмір (щодо одного потерпілого) замалий для притягнення винного до кримінальної відповідальності [2, с. 28].

На відміну від злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних систем та комп'ютерних мереж, характерною ознакою кіберзлочинів проти власності є те, що суб'єкт злочину використовує комп'ютерні мережі, як знаряддя або засіб вчинення злочину.

Стосовно осіб, які вчиняють злочини проти власності шляхом використання електронно-обчислювальної техніки, необхідно зазначити, що частіше за все вони не тільки володіють спеціальними навичками в сфері користування електронно-обчислювальною технікою та відповідними пристроями, а й можуть використовувати паролі та ключі банківських програм, застосовувати власні спеціальні знання для фальсифікації програм шляхом зміни правильних вихідних даних. Здебільшого цими особами є – оперативні працівники банків різних посадових рівнів, програмісти й оператори комп'ютерів.

Дослідження показують, що безпосередній несанкціонований доступ до електронно-обчислювальної техніки, систем та комп'ютерних мереж вчинюється співробітниками банків: програмістами, інженерами, операторами, які є користувачами або обслуговуючим персоналом такої техніки (41,9%). Майже удвічі менше такий доступ використовують інші співробітники банку (20,2%); в 8,6% випадків злочин було вчинено співробітниками, які були звільнені, а у 25,5% несанкціонований доступ вчинявся сторонньою особою [3, с. 28].

Саме це додає таким злочинам унікальних властивостей, не притаманних для інших злочинних посягань. Отже, поняття злочинів проти власності, що вчиняються шляхом використання інформаційно-комунікативних технологій, можна визначити у вигляді сукупності заборонених кримінальним законодавством діянь, спосіб вчинення яких передбачає обов'язкове використання таких технологій (мереж) як знаряддя або засобу. Більше того, зміст об'єкту цих злочинів може бути різним і не бути пов'язаним з суспільними відносинами, що виникають в інформаційній сфері.

Список використаних джерел:

1. Шапочка С. В. Щодо поняття шахрайства, що вчиняється з використанням комп'ютерних мереж (кібершахрайства) / С. В. Шапочка // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2015. – №1 (4). – С.221–232.
2. Біленчук П. Д. Комп'ютерні злочини: соціально-правові і кримінологічно-криміналістичні аспекти: підруч. / П. Д. Біленчук, М. А. Зубань. – Київ, 1994. – С. 28.
3. Яблоков Н. П. Криминалистическая характеристика финансовых пре ступлений / Н. П. Яблоков // Вестник московского университета. Серия 11. Право. – 1999, № 1. – С. 11–13.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017